

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2003/57

Karar Sayısı : 2004/57

Karar Günü : 12.5.2004

Resmi Gazete tarih/sayı: 29.07.2004/25537

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN MAHKEME :

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Daireler Kurulu (Esas: 2003/57)

(Esas: 2003/58)

İTİRAZLARIN KONUSU : 4.7.2001 günlü, 631 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 17. maddesinin "...26.10.1963 tarihli ve 357 sayılı Askeri Hakimler Kanununa tabi askeri hakim sınıfı subaylara ödenen görev tazminatı aynı rütbe ve kıdemdeki emsali subaylardan fazla olamaz." bölümünün, Anayasa'nın Başlangıcı ile 2., 10., 55., 139. ve 145. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Bakılmakta olan davalarda, 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 17. maddesinin "...26.10.1963 tarihli ve 357 sayılı Askeri Hakimler Kanununa tabi askeri hakim sınıfı subaylara ödenen görev tazminatı aynı rütbe ve kıdemdeki emsali subaylardan fazla olamaz." bölümünün, Anayasa'ya aykırılığı savının ciddi olduğu kanısına varan Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Daireler Kurulu iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Kanun Hükmünde Kararname Kuralı

4.7.2001 günlü, 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin, itiraz konusu bölümü de içeren 17. maddesi şöyledir:

"27.7.1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununa tabi olup profesör ve doçent unvanına sahip subaylardan öğretim görevlisi olarak usulüne uygun bir şekilde akademik kariyerini kullanabilecekleri yerlere atanan subaylar ile **26.10.1963 tarihli ve 357 sayılı Askeri Hakimler Kanununa tabi askeri hakim sınıfı subaylara ödenen görev tazminatı aynı rütbe ve kıdemdeki emsali subaylardan fazla olamaz.**"

B- İlgili Kanun Hükmünde Kararname Kuralları

631 ve 375 sayılı KHK'lerin ilgili görülen kuralları şöyledir:

I- 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 11. maddesiyle 27.6.1989 günlü, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesine eklenen (C) bendinin 1 No'lu alt bendi şöyledir:

"(A) bendi kapsamına giren ve temsil tazminatı almayan personelden;

1- 7.000'den daha düşük göstergeler üzerinden makam veya yüksek hakimlik tazminatı öngörülen kadrolara atanmış olanlara, 15.000 gösterge rakamını geçmemek üzere Bakanlar Kurulunca tespit edilecek gösterge rakamlarının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucunda bulunacak miktarda görev tazminatı ödenir."

II- 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesinin (A) bendi şöyledir:

"Aylıklarını 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununa göre almakta olan personele 1000 gösterge rakamı üzerinden memuriyet taban aylığı ödenir."

C- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında itiraz konusu kuralın Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 10., 55., 139. ve 145. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

IV- İLK İNCELEME VE BİRLEŞTİRME KARARI

Anayasa Mahkemesi İktüzüğünün 8. maddesi gereğince, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Samia AKBULUT, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN ve Mehmet ERTEN'in katılmalarıyla 26.6.2003 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyalarda eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, 4.7.2001 günlü, 631 sayılı "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin 17. maddesinin "... 26/10/1963 tarihli ve 357 sayılı Askeri Hakimler Kanununa tabi askeri hakim sınıfı subaylara ödenen görev tazminatı aynı rütbe ve kıdemdeki emsali subaylardan fazla olamaz." bölümünün iptali istemiyle yapılan itiraz başvurularına ilişkin dava dosyalarının aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle 2003/58 esas sayılı dosyanın 2003/57 esas sayılı dosya ile birleştirilmesine, esasının kapatılmasına, esas incelemenin 2003/57 esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararları ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen KHK kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Sınırlama Sorunu

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla

yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralı ile sınırlıdır.

Mahkemede bakılmakta olan davalar, Askeri Hakimler Kanununa tabi askeri hakim sınıfı subaylara ödenen görev tazminatının aynı rütbe ve kıdemdeki emsali

subaylardan fazla olamayacağına ilişkin olduğundan ve itiraz konusu kuralda, askeri hakim sınıfı subaylarla birlikte 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na tabi olup profesör ve doçent unvanına sahip subaylardan öğretim görevlisi olarak usulüne uygun bir şekilde akademik kariyerini kullanabilecekleri yerlere atanan subaylar da yer aldığından, 631 sayılı KHK'nin 17. maddesinde yer alan "...26.10.1963 tarihli ve 357 sayılı Askeri Hakimler Kanununa tabi askeri hakim sınıfı subaylara ödenen görev tazminatı aynı rütbe ve kıdemdeki emsali subaylardan fazla olamaz." kuralının esasına ilişkin incelemenin "...26.10.1963 tarihli ve 357 sayılı Askeri Hakimler Kanununa tabi askeri hakim sınıfı..." bölümüyle sınırlı olarak yapılmasına karar verilmiştir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararlarında, askeri hakim ve savcılara, almakta oldukları maaş derecesinin karşılığı sınıf ve derecede bulunan adli yargı hakim ve savcılarına verilen ödenek miktarı esas olmak üzere hakim ödeneği verildiği, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun ek geçici 2. maddesine göre, askeri hakim ve savcıların kendi kanunlarında değişiklik yapılmıyacağı kadar mali haklar bakımından aldıkları aylık derecesine eşit bulunan sınıf ve derecedeki diğer hakim ve savcılar hakkındaki hükümlere tabi oldukları, birinci sınıfa ayrılmış askeri hakim subaylara yüksek hakimlik tazminatı ödendiği, ancak dava konusu madde ile Askeri Hakimler Kanunu'na tabi askeri hakim sınıfı subaylara ödenen görev tazminatının aynı rütbe ve kıdemdeki subaylardan fazla olamayacağı kuralının getirildiği, hukuk devletinin, hukukun üstünlüğüne dayandığı bunun da kanun önünde eşitlik ilkesinin ana unsurlarından birini oluşturduğu, askeri hakimlerin mahkemelerin bağımsızlığı, hakimlik güvencesi ve mali hakları bakımından aynı durumda bulundukları, adli ve idari yargı hakimlerinden farklarının bulunmadığı, hakim ve savcıların, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun bırakılmalarının "görevlerinde bağımsızlık" ve "hakimlik güvencesi" ilkelerine aykırı olduğu, açıklanan nedenlerle dava konusu kuralla kimi askeri hakimlerin görev tazminatlarının sınırlandırılmasının Anayasa'nın Başlangıç'ındaki kuvvetler ayrımı ilkesiyle 2., 10., 55., 139. ve 145. maddelerine aykırı bulunduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 145. maddesinin son fıkrasında, askeri hakimlerin özlük işlerinin, mahkemelerin bağımsızlığı, hakimlik güvencesi, askerlik hizmetinin gereklerine göre kanunla düzenleneceği belirtilmektedir. Yargı fonksiyonunun doğrudan doğruya adaletin gerçekleştirilmesi amacına yönelik niteliği ve hukuki uyumsuzlukları kesin olarak çözme özelliği, bu fonksiyonu yerine getiren devlet organlarının da daha güvenceli hale getirilmesini zorunlu kılmış böylece yargı organının, yasama ve yürütme organları karşısında bağımsızlığı ilkesi kabul edilirken yargı fonksiyonunu yerine getiren hakimlerin de diğer kamu görevlilerinden daha güvenceli bir statüye kavuşturulmaları benimsenmiştir. Hakimlik güvencesi, yargılama görevinin her türlü baskıdan uzak olarak yerine getirilmesi amacını güder. Bu güvence yargıca sağlanmış bir ayrıcalık olmayıp, yargı görevinin gereğidir. Yargı bağımsızlığı hakimlerin görevleri dışında özlük haklarıyla ilgili kişisel bağımsızlığa da kavuşturulmalarını gerektirir.

Anayasa'nın 145. maddesinin son fıkrasına ilişkin Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu'nun Değişiklik Gerekçesinde de vurgulandığı gibi, askeri hakimlerin özlük işlerinde mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik güvencesine ilişkin genel hükümlerden aynen yararlanmaları, yargı bağımsızlığının doğal bir sonucudur. 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 19.4.2000 gün ve 4564 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değişik 21. maddesi ve 23.5.1968 günlü Subay Sınıflandırma Yönetmeliği'nin 3. maddesi uyarınca Silahlı Kuvvetlerde görevli subaylar iki esas sınıfa ayrılmışlardır. Bunlardan biri muharip sınıf subaylar, diğeri de yardımcı sınıf subaylardır. Askeri hakimler, ikinci sınıfa dahil muvazzaf subaylardır. Bu nedenle asker kişi olmaları ve silahlı kuvvetler bünyesi içerisinde görev yaptıkları hususu göz önünde tutularak, yargı hizmeti dışındaki ilişkileri askerlik hizmetinin gereklerine göre kanunla düzenlenecektir. Askerlik hizmetinin gereklerinin ise yargı hizmeti yönünden mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik güvencesi ilkelerinden önce geldiği düşünülemeyeceği gibi bu nedene dayanılarak mahkemelerin bağımsızlığının ve hakimlik güvencesinin zedelenmesine de izin verilemez.

Anayasa'nın 10. maddesinde, "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar" denilmektedir. Bu yasak, birbirinin aynı durumunda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını, ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Aynı durumda olanlar için farklı düzenleme, eşitliğe aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı eşitlik, mutlak ve eylemli eşitlik değil hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik çiğnenmiş olmaz. Başka bir anlatımla, kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında, yasalara konulan kurallarla değişik uygulamalar yapılamaz.

631 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11. maddesiyle 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesine eklenen (C) bendi ile, temsil tazminatı almayan ve 7.000'den daha düşük göstergeler üzerinden makam veya yüksek hakimlik tazminatı öngörülen kadrolara atanmış olan personele görev tazminatı ödenmesi öngörülmüştür. Görev tazminatı, hakim ve savcılar için yüksek hakimlik tazminatına, diğer kamu görevlileri için de makam tazminatına bağlanmak suretiyle, görevle bağlantılı olarak getirilmiştir. Hakim ve savcılar bu görevde bulunmaları nedeniyle yüksek hakimlik tazminatına ve bu tazminatı almaları nedeniyle de görev tazminatına hak kazanmaktadırlar. Dava konusu kuralla, askeri hakim sınıfı subaylara ödenen görev tazminatının aynı rütbe ve kademedeki emsali subaylardan fazla olamayacağı belirtilerek, haklı bir neden olmaksızın askeri hakim sınıfı subaylar yönünden bir sınırlama getirilmektedir. Askeri hakim sınıfı subaylara, diğer subaylardan farklı tazminat ve ödenek verilmesi hakimlik görevinin gereğidir. Görev tazminatı, hakimlik görevinin niteliği ve özelliği gözönünde bulundurularak saptandığına göre rütbe, tazminatın belirlenmesinde etkileyici olmamalıdır. Başka bir anlatımla, bu tazminat ilgililere, belirli bir rütbede oldukları için değil, hakim ve savcı oldukları için verilmektedir.

Görevi gereği yüksek hakimlik tazminatı alma hakkını kazanma bakımından diğer hakimlerle aynı hukuksal durumda bulunan askeri hakim sınıfı subayların bir bölümünün, yargı hizmeti dışındaki bir hizmetle kıyaslama yapılmak suretiyle, görev tazminatlarının sınırlandırılması askeri hizmetin gereklerinden kaynaklanan bir nedene dayanmadığı gibi Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine de aykırıdır.

631 sayılı KHK'nin 17. maddesinin "...26.10.1963 tarihli ve 357 sayılı Askeri Hakimler Kanununa tabi askeri hakim sınıfı..." bölümü, Anayasa'nın 10. ve 145. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

İtiraz konusu kuralın Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 55. ve 139. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

VI- İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrasında, yasanın belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa, bunların da Anayasa Mahkemesi'nce iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

631 sayılı KHK'nin 17. maddesinin "...26.10.1963 tarihli ve 357 sayılı Askeri Hakimler Kanununa tabi askeri hakim sınıfı..." bölümünün iptali nedeniyle, bu bölümden önce gelen "...subaylar ile..." sözcüklerinin uygulama olanağı kalmayacağından 2949 sayılı Yasa'nın 29. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptali gerekir.

VII- SONUÇ

A- 4.7.2001 günlü, 631 sayılı "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin 17. maddesinin "... 26/10/1963 tarihli ve 357 sayılı Askeri Hakimler Kanununa tabi askeri hakim sınıfı..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

B- İptal edilen bölüm nedeniyle maddedeki uygulanma olanağı kalmayan "... subaylar ile ..." sözcüklerinin de 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrası gereğince İPTALİNE,

12.5.2004 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU	Ertuğrul ERSOY
Üye	Üye	Üye
Tülay TUĞCU	Ahmet AKYALÇIN	Mehmet ERTEN

Esas Sayısı : 2003/57
Karar Sayısı : 2004/57

Üye

Fazıl SAĞLAM

Üye

A. Necmi ÖZLER